

Pedagogia a Catalunya

written by Josep M. Boixareu Vilaplana | 14 de gener de 2024
Amigues, amics,

El tema de l'educació, malgrat no ser ni ensenyant ni pedagog, sempre m'ha interessat. Aquest interès se'm va desvetllar quan els meus fills van entrar en edat escolar; més endavant vaig exercir algunes funcions paral·leles a l'educació a diferents nivells i especialitats. És tan sols aquest interès el que m'empeny a escriure algunes consideracions entorn del famós informe PISA que tant enrenou està causant en el món de l'ensenyament, entre els seus professionals i en els responsables de la política educativa.

Les sigles PISA volen dir *Programme for International Student Assessment* (Programa per a l'Avaluació Internacional d'Alumnes). Es tracta d'un projecte de l'OCDE (Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic), l'objectiu del qual és avaluar la formació dels alumnes al final de l'etapa d'educació obligatòria, al voltant dels 15 anys. En definitiva, pretén comprovar l'eficàcia del sistema educatiu enfront de la vida i el món laboral. Les proves en què es basa el sistema es fan en els camps de les matemàtiques, la ciència i la lectura comprensiva. Entenc que amb les matemàtiques es tracta d'avaluar la capacitat de raonament, amb la ciència, el grau de curiositat i d'aprofundiment i amb la lectura comprensiva, la capacitat d'entendre el que es llegeix, bàsic per a la comprensió lectora de qualsevol disciplina; com a exemple se sol posar el que sense una suficient comprensió lectora no es pot entendre l'enunciat d'un problema matemàtic o de qualsevol matèria.

Les proves es fan amb ordinador i duren unes dues hores. A les realitzades l'any 2022, el resultat de les quals es va fer públic el propassat 5 de desembre de 2023, es va donar protagonisme a les matemàtiques. Les proves PISA es fan cada

tres anys en 150 centres per país i 42 alumnes per centre. Se n'exclouen els alumnes discapacitats. Les preguntes es trien per unanimitat dels països participants amb un comitè internacional d'assessors i es proven en un test previ. Abans de l'examen es proposa als alumnes un qüestionari sobre el seu entorn socioeconòmic, benestar i motivació que, fins i tot, inclou les seves creences. L'avaluació es fa per competències i no per coneixements, cosa amb la qual alguns experts no estan d'acord argumentant que la competència és una idea ambigua: com faria jo tal cosa, en comptes de preguntar, p. ex., com funciona tal cosa. Segons he entès, els mateixos qüestionaris són vàlids per a tots els països. O sigui que són iguals per a un alumne nord-americà, italià, tailandès o de l'Autoritat Nacional Palestina (ANP). Les proves es van començar a efectuar l'any 2000 i diuen que s'hi fan actualitzacions. Cada país té els seus propis correctors.

Els resultats que s'han donat a conèixer el passat 5 de desembre han mostrat un descens generalitzat de les competències que els experts atribueixen a la pandèmia de la Covid-19 soferta durant els anys 2020 i 2021. En aquesta darrera prova s'ha experimentat una davallada dràstica en matemàtiques, que era la prova reina. A Catalunya, els resultats han estat molt dolents, ja que han quedat molt avall del rànquing. Això ha sorprès propis i estranys, car el nostre país gaudia històricament de bona fama en el camp pedagògic. ¿No es podia haver detectat abans i aquí mateix aquesta davallada en el nostre sistema educatiu? Ara s'ha hagut de convocar a correu un grup d'experts per analitzar el problema.

El diari digital *VilaWeb* va publicar el proppassat dia 9 d'aquest mes de gener una entrevista a l'expert en educació i membre del Consell Escolar de Catalunya, Xavier Díez, en la qual, entre altres coses, deia: "No cal una comissió d'experts per a saber què funciona i què no funciona. Existeix un organisme que es diu Consell Superior d'Avaluació del Sistema

Educatiu, que té totes les dades, de totes les escoles i de tots els alumnes, d'acord amb les proves de competències bàsiques que es fan cada any, des de finals dels noranta". Em pregunto: és que els pedagogs i les autoritats educatives no s'adonen que no anem bé? Per trobar-hi remei el primer que hem d'investigar és quines són les causes d'aquests mal resultats.

Segons el professor d'ESADE Lucas Gortázar, les causes són tres: 1. La ja esmentada pandèmia. 2. El relativament nombrós alumnat nouvingut i vulnerable, i 3. La baixa inversió en educació. Sobre aquesta darrera causa val la pena comparar algunes xifres corresponents a la inversió en educació a Catalunya i en diferents països. L'any 2019 aquesta inversió amb relació al PIB va ser la següent: Suècia 6,9% (en aquest país s'ha decidit eliminar les pantalles de l'aula, inclosos els ordinadors, i tornar als llibres de paper), Estònia 6%, mitjana de la UE 4,70%, Estat espanyol 4,24%, Catalunya 3,70%. Dades de l'any 2020 (algunes provisionals): Islàndia 7,73%, Estònia 5,91%, França 5,25%, Portugal 4,71%, Catalunya 4,21%. El 2021 a l'Estat espanyol es va invertir en educació un 4,92% sobre el PIB (producte interior brut) i a Catalunya un 4,26%. Les xifres parlen per si soles. Val a dir que a Catalunya la segregació escolar és considerada excessiva, o sigui que hi ha una gran bretxa entre rics i pobres, probablement també deguda als alumnes nouvinguts. Ara bé, curiosament, a Catalunya la inversió pública en R+D (Recerca i Desenvolupament) sol ser millor que en el conjunt de l'Estat espanyol i similar a la mitjana europea; no anem tan bé en innovació.

Alguns experts atribueixen també a altres causes els mals resultats del sistema educatiu català: la formació del professorat i la reducció d'una hora lectiva a l'escola pública, que resulta tenir-ne una hora menys que la concertada. Tornant a l'expert Xavier Díez, sobre aquest tema diu: "Si compares el magisteri d'ara amb el que jo vaig fer, veus que les assignatures de la història del país, de la llengua, de la literatura, però també de la ciència o de la

geografia, s'han anat degradant... Hi ha aquesta idea d'eliminar el sistema tradicional, el sistema de tota la vida, un invent que té més o menys uns 150-200 anys. Que pot ser avorrit, repetitiu, fins i tot criticable en molts aspectes, però que ha anat evolucionant malgrat tot. Si tu liquides la tradició, al final no tens identitat, et trobes absolutament desprotegit. Si no tens passat, no tens identitat, no saps exactament què fer, no tens comunitat i, finalment, ets allò que volia precisament el sistema: ser un consumidor compulsiu, narcisista, sense elements que et lliguin a la comunitat, vulnerable, fràgil... Aquests dies he llegit Hannah Arendt i explicava que una escola sense coneixement, i desconnectada de la tradició, porta a la destrucció de la civilització i... sense autoritat és impossible de construir cap societat". Sobre el tema de les xarxes socials, Díez opina que "busquen el teu temps i es basen en l'addicció; això no és que hagi generat un col·lapse a l'escola, ha generat un col·lapse en les relacions socials, ha generat un col·lapse a tots nivells. Les pantalles s'havien de regular, i s'havien de regular per a tothom igual". Aquí caldria considerar també l'entorn familiar, és definitiu.

Des dels Moviments de Renovació Pedagògica es relativitza la importància de l'informe PISA. Es posa en relleu l'adequació del sistema educatiu en funció dels objectius econòmics de l'OCDE, Organització per a la Cooperació i Desenvolupament Econòmic. En aquest punt, l'expert Xavier Díez rebla el clau assegurant que la innovació és "neoliberal i narcisista en el sentit que va molt vinculada a allò que pensa l'OCDE, però també el Fòrum de Davos, l'eliminació cada vegada més gran de les humanitats, però també de les ciències, o la mala premsa que té la teoria". D'altra banda, l'Informe PISA no es preocupa gens ni mica per la Formació Professional que als 15 anys és una opció per als joves i que tanta importància té per al desenvolupament d'un país.

L'educació ha de tenir com a objectiu principal la formació

per a la vida, però no tan sols per a la vida econòmica, sinó per al desenvolupament personal i just de la societat, dels països.

Vostre,